

**ЧОРНОМОРСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ПЕТРА МОГИЛИ
ІНСТИТУТ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ
Кафедра публічного управління та адміністрування**

Жур Тетяна Миколаївна

**ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ТА ВИКОНАННЯ БЮДЖЕТУ НА
МІСЦЕВОМУ РІВНІ**

Спеціальність: 281 Публічне управління та адміністрування

АВТОРЕФЕРАТ

магістерської роботи на здобуття наукового ступеня
магістра публічного управління

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. В умовах ринкової економіки ефективність системи бюджетних взаємовідносин – одне з пріоритетних завдань, вирішення якого впливає на результати реформ, що проводяться в бюджетному законодавстві та в сфері державного управління в цілому.

Нестабільна ситуація в світовій економіці в цілому, прямим чином робить вплив на ситуацію у вітчизняній економіці, обумовлює недостатність фінансових ресурсів на всіх рівнях бюджетної системи, в зв'язку з чим особливої уваги потребує питання грамотності організації бюджетного процесу як в цілому, так і на місцевому рівні. Однією з важливих умов повноцінного виконання завдань, покладених на місцеві органи самоврядування, є планомірність формування і розподілу бюджетних коштів протягом усього бюджетного процесу.

Саме на місцевому рівні бере свій початок фінансовий потік всієї держави. Вирішення поставлених державних завдань гарантується, насамперед, задоволенням потреб населення на місцевому рівні. Роль місцевого бюджету протягом всього відтворювального процесу не можна переоцінити, саме тому самостійність, гнучкість та високий ступінь ефективного використання бюджетних коштів на місцевому рівні – запорука успішного розвитку суспільства, виробництва й бізнесу на будь-якій території.

Існуючий механізм міжбюджетних взаємовідносин, при якому відрахування від державних і регіональних податків, а також фінансова допомога місцевим бюджетам встановлюються індивідуально під витрати, прогнозовані вищестоящими органами влади, зорієнтований в основному на реалізацію функції вирівнювання й не стимулює місцеве самоврядування збільшувати власні доходи своїх бюджетів. Тим самим знижуються спонукальні мотиви органів місцевого самоврядування до розвитку власної економічної бази.

Фінансова автономія місцевих органів влади передбачає самостійний статус муніципальних утворень в державі. Вона полягає в тому, що органи місцевого самоврядування повинні мати можливість самостійно визначати свої доходи і витрати. В умовах, коли місцева влада не може спиратися на свої фінансові ресурси, вона не в змозі вирішити поставлені перед нею завдання. Без стабільної ґрунтовної фінансової бази неможливо реальне місцеве самоврядування.

Для ефективної роботи муніципальних утворень щодо виконання покладених на них повноважень в умовах проведення реформи децентралізації недостатньо тільки зміцнення їх фінансової бази, необхідна також грамотна політика місцевих органів влади в галузі управління державними фінансами.

Актуальність теми дослідження обумовлена тим, що сучасний етап розвитку економічних взаємовідносин в Україні супроводжується безперервною трансформацією міжбюджетних відносин. У даних умовах великого значення набуває опрацювання організації бюджетного процесу і стимулювання органів місцевого самоврядування до прискорення темпів економічного зростання.

Самостійність бюджетів муніципальних утворень серйозно страждає внаслідок ряду проблем, серед яких низький рівень збирання доходів, неефективне витрачання бюджетних коштів, а також їхнє нецільове використання, відсутність контролю над якістю управління муніципальними фінансами і чітких інструкцій і методів регулювання

міжбюджетних відносин.

Вагомі наукові дослідження у сфері розвитку місцевих бюджетів, їхнього формування та використання в зарубіжній науковій літературі представлені працями таких дослідників, як: Дж. Б'юкенена, А. Вагнера, Р. Дорнбуша, А. Ілларіонова, Т. Ковальової, В. Лебедева, Р. Масгрейва, В. Родіонової, В. Сенчагова, Г. Таллока, В. Танзі, С. Фішера, Е. Хансена, Дж. Хікса, М. Ходоровича.

Питання розвитку та необхідності удосконалення системи планування місцевих бюджетів в Україні, в тому числі із урахуванням зарубіжного досвіду, знайшли відображення у працях таких вітчизняних вчених, В. Андрущенка, С. Буковинського, О. Василика, В. Зайчикової, О. Кириленко, І. Лук'яненко, Л. Лисяк, І. Луніної, І. Лютого, В. Макогон, В. Опаріна, Ю. Остріщенко, В. Федосова, І. Чугунова, С. Юрія та інших.

Нормативну базу роботи становлять Конституція і закони України, міжнародно-правові нормативно-правові акти, укази Президента України, постанови Кабінету Міністрів України та відомчі нормативні акти, що регламентують питання бюджетування в Україні.

Емпіричну базу дослідження становлять статистичні й аналітичні матеріали регламентації процесів бюджетування на державному та місцевому рівнях.

Інформаційна база дослідження представлена положеннями законодавчих й нормативно-правових актів щодо питань планування й виконання місцевих бюджетів, статистичними й аналітичними матеріалами Міністерства фінансів України, Державної казначейської служби України, Держслужби статистики України, відповідними монографіями, науковими статтями вітчизняних і зарубіжних науковців.

Об'єктом дослідження є система планування місцевого бюджету.

Предметом дослідження є питання формування й виконання місцевого бюджету як інструменту соціально-економічного розвитку адміністративних територіальних одиниць.

Метою дослідження є розкриття особливостей процесів формування й виконання місцевого бюджету для розробки пропозицій щодо його вдосконалення.

Для досягнення поставленої мети в ході дослідження необхідно вирішити ряд **завдань**:

- розглянути сутність, поняття та підходи щодо формування місцевого бюджету;
- узагальнити та систематизувати досвід планування видатків місцевих бюджетів у зарубіжних країнах;
- провести аналіз формування та виконання місцевого бюджету;
- виявити основні проблеми, що виникають в процесі формування та виконання місцевого бюджету;
- визначити основні напрямки зміцнення доходної бази та підвищення ефективності видатків місцевого бюджету;
- визначити перспективні напрями підвищення ефективності планування видатків місцевих бюджетів.

Методи дослідження. Методологічною основою дослідження є комплексна система наукових методів: історико-логічний, аналітичний, системний методи, а також методи статистичного аналізу, економіко-математичного моделювання і прогнозування.

Системний та структурний методи використано під час розкриття сутності планування видатків місцевих бюджетів. За допомогою порівняльного та факторного

методів узагальнено зарубіжний досвід планування бюджетних видатків на місцевому рівні. На основі системного підходу, синтезу, наукового абстрагування обґрунтовано пріоритетні напрями підвищення ефективності планування місцевих бюджетів.

Наукова новизна дослідження полягає в уточненні сутності місцевих фінансів на основі вивчення наукових підходів, розробці методичних положень та рекомендацій щодо збільшення місцевих доходів й щодо підвищення ефективності витрачання бюджетних коштів на місцевому рівні.

вперше:

сформульовано базовий критерій співвіднесення доходів бюджетів до власних доходів бюджетів муніципальних утворень, виходячи з суті поняття «доходи місцевих бюджетів», а також використовуючи аналіз нормативних правових актів, що регулюють порядок формування доходів місцевих бюджетів;

удосконалено:

визначення специфіки процесу формування доходів місцевих бюджетів, ґрунтуючись на тлумаченні сутності поняття «доходи місцевих бюджетів», а також на вивченні організаційно-правового механізму, формування доходів бюджетів муніципальних утворень, що склався за результатами перших років роботи в умовах нової системи місцевого самоврядування;

дістало подальшого розвитку:

практичні рекомендації щодо підвищення реальної фінансової самостійності муніципальних утворень і довгострокового зміцнення доходної бази їх бюджетів на підставі виявлення резервів зростання податкових і неподаткових доходів місцевих бюджетів.

Практичне значення отриманих результатів полягає в тому, що отримані в ході дослідження теоретичні положення доповнюють і розвивають вітчизняну науку в галузі управління організаційною культурою державної служби. Також отримані в результаті дослідження висновки і рекомендації дозволять збагатити потенціал практичних знань з досліджуваної проблеми і розробити концептуальні підходи до організації бюджетних відносин в територіальних громадах, що мають важливе економічне, соціально-культурне і політичне значення відповідно до ролі місцевого самоврядування як основи конституційного ладу України. Окремі положення і висновки дослідження можуть бути використані при розробці методики формування і виконання бюджетів муніципальних утворень.

Результати дослідження можуть бути використані при підготовці та викладанні у вищих учбових закладах курсів та спецкурсів з проблем управління, фінансів, бюджетування, зокрема, при підготовці курсів «Місцеві фінанси», «Бюджетування» тощо.

Апробація результатів дослідження. Матеріали магістерської роботи стали підґрунтям для написання тез доповіді на науково-практичну конференцію «Лісабонський договір – 10 років після набуття чинності. Що змінилося у функціонуванні ЄС?» на тему «Особливості планування видатків місцевих бюджетів: зарубіжна практика».

Структура дослідження. Специфіка теми, сформульовані мета і завдання визначили послідовність викладення матеріалу і структуру роботи. Робота загальним обсягом 105 сторінок, складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел, додатків.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ МАГІСТЕРСЬКОЇ РОБОТИ

У вступі обґрунтовано актуальність теми, сформульовано мету та основні завдання, об'єкт і предмет, методи дослідження, висвітлено наукову новизну і практичне значення виконаної роботи. Наведено результати апробації основних положень та особистий внесок автора дослідження.

У першому розділі «Теоретичні підходи щодо особливостей формування та виконання місцевих бюджетів» висвітлено теоретичні засади формування й виконання місцевих бюджетів за умов проведення реформи децентралізації.

Підрозділ 1.1. «Бюджет на місцевому рівні: сутність, функції, принципи формування» присвячений теоретичному аспекту дослідження даного питання. Місцеві бюджети (бюджети муніципальних утворень) складають важливий рівень бюджетної системи. Наявність бюджету зміцнює економічну самостійність ОМС, сприяє активізації господарської діяльності та розвитку інфраструктури відповідних територій. З точки зору теорії місцевий бюджет є сукупністю економічних взаємовідносин, котрі сприяють територіальному перерозподілу надходоу держави та здійснюють забезпечення створення фінансової бази місцевих владних органів. Місцевий бюджет також є формою утворення й витрачання грошових коштів, котрі призначені для забезпечення завдань й функцій, що віднесено до предметів відання ОМС.

У підрозділі 1.2. «Особливості формування та виконання місцевих бюджетів в зарубіжних країнах» проаналізовано стандарти формування місцевих бюджетів, що регулюється моральними та правовими нормами. Бюджетні кошти практично ніколи не акумулюються державою, а витрачаються по мірі їхнього надходження, саме тому грошовий фонд як такий й не утворюється. Як наслідок, бюджет скоріш за все являє собою певну схему надходжень та витрачання коштів, тобто – це фінансовий план держави. В процесі планування бюджету має встановлюватися найбільш доцільне співвідношення централізованого та децентралізованого фондів грошових коштів, визначено ступінь участі підприємств та громадян під час процесів формування доходів бюджетної системи, а також розподілено фінансові ресурси у відповідності до основних напрямів соціально-економічної політики. Крім того особливості бюджету розвинених країн знаходять свій прояв у тих суспільних взаємовідносинах, котрі є пов'язаними з процесами мобілізації та використання його коштів, тобто є характеристиками бюджету як економічної категорії. Тобто, МБ є сукупністю економічних (грошових) взаємовідносин, котрі виникають внаслідок утворення, розподілу й використання централізованих грошових фондів, котрі призначені для здійснення спільних завдань щодо державних та АТО та виконання функцій відповідних владних органів.

Зроблено висновок: Місцевий бюджет – це головний канал доведення до населення кінцевих результатів виборів. За допомогою МБ громадські фонди споживання мають змогу розподілятися між окремими групами населення. Саме вказані бюджети здійснюють фінансування та розвиток галузей виробничої сфери, в першу чергу місцевої та харчової промисловості, ЖКГ, обсягів продукції та послуги котрі також є важливими компонентами забезпечення життєдіяльності населення. Місцевий бюджет – є централізованим фондом фінансових ресурсів окремого муніципального утворення, формування, затвердження та виконання, а також контролю за виконанням, котрий покладено на ОМС й котрий вони здійснюють самостійно.

У другому розділі «Особливості формування та виконання місцевого бюджету в сучасних умовах» окреслено основні особливості процесів формування місцевих бюджетів, а також висвітлено специфіку виконання місцевих бюджетів та їхня реалізація в сучасних управлінських умовах.

У підрозділі 2.1. «Особливості розвитку системи планування місцевих бюджетів» вказано, що у вітчизняній бюджетній системі місцеві бюджети відокремлені й є самостійною ланкою. Держава зобов'язана забезпечити реальність мінімальних МБ, наявність власних, закріплених за ними джерел доходів і право самостійно визначати напрями використання бюджетних коштів. Однак існує ряд проблем, пов'язаних з МБ, основними з яких є забезпечення їх фактичної самостійності. Практика показує, що основна частина БМУ дотаційна. При цьому більше половини витрат, спрямованих на здійснення по суті державної політики (соціальної сфери, охорони здоров'я, культури, житлово-комунального господарства, освіти), фінансується з МБ, без серйозного підкріплення або збільшення їх доходної частини.

У підрозділі 2.2. «Особливості формування та виконання місцевого бюджету в сучасних умовах» зазначено, що в бюджетній системі країни місцеві бюджети найчисленніші та найрізноманітніші. Скільки різновидів муніципальних утворень, стільки МБ, їх видів і найменувань. Роль МБ як найважливішого регулятора переходу до ринкової економіки на місцевому рівні надзвичайно велика. А тому потрібен об'єктивний розподіл фінансів в бюджетній системі країни, пошук справедливих пропорцій у формуванні міжбюджетних взаємовідносин.

Зроблено висновок: бюджетний процес в муніципальному утворенні – процес складання, затвердження та виконання ОМС бюджету муніципального утворення, а також здійснення контролю і надання звіту про його виконання. Витрати бюджету муніципального утворення є грошовими коштами, які спрямовані на вирішення функцій і фінансового забезпечення завдань МС. Гострою проблемою для будь-якого муніципального утворення, є формування і використання видаткової частини бюджету, оскільки при розподілі бюджетних коштів необхідно врахувати, щоб фінансування вистачило на різні галузі, зокрема: соціальної політики, освіти, охорони здоров'я, житлово-комунального господарства, культури, спорту та інших.

У третьому розділі «Шляхи підвищення ефективності формування та виконання місцевого бюджету в сучасних умовах» досліджено формування місцевих бюджетів за допомогою нових засад та навичок за умов реформування сфери публічного управління та реформи децентралізації, а також визначено можливі шляхи покращення наповнення та ефективного виконання місцевих бюджетів.

У підрозділі 3.1. «Проблеми формування та виконання місцевого бюджету» вказано, що було б доцільним прибрати з переліку «питань місцевого значення» (по суті є списком «власних» повноважень ОМС) все ті повноваження, щодо яких місцеві органи тільки використовують правила і норми, встановлені на федеральному або регіональному рівнях: вони повинні бути прирівняні до делегованих повноважень (наприклад, виплата зарплати викладачам, а також виплати різної допомоги).

У підрозділі 3.2. «Основні шляхи підвищення ефективності формування та виконання місцевого бюджету» з'ясовано, що необхідно було б визнати недостатнім міститься в законодавстві вимога, згідно з яким фінансування «власних» і «делегованих» повноважень (щодо, як надходжень, так і витрат) прописувалося в бюджеті окремо. Для

подальшого удосконалення бюджетної політики муніципальних утворень, варто домагатися того, аби кошти, призначені для фінансування «делегованих» повноважень (яких в перспективі, можливо, буде більше, ніж зараз), взагалі не включалися в бюджет муніципального утворення, а перераховувалися на казначейський рахунок муніципального утворення.

Зроблено висновок: у бюджетній системі, в даний момент, повноваження муніципальних органів влади багато в чому не підкріплені реальними фінансовими ресурсами. Інакше кажучи, відбувається постійне зниження рівня бюджетної забезпеченості місцевих муніципальних утворень. На правоохоронну діяльність, охорону громадського порядку (в зв'язку з посиленням боротьби з тероризмом), на попередження і ліквідацію наслідків НС та стихійних лих (у зв'язку з повеннями), на освіту, посилюється контроль за використанням земель, за соціальної підтримкою і сприянням зайнятості населення зростають витрати. Залишається проблемою взаємовідносини центру і територій, оскільки формування місцевого бюджету муніципального утворення, на пряму залежить від політики державної влади. Процес розвитку МБ безпосередньо пов'язаний з вирішенням питань щодо розмежування державних і муніципальних повноважень. Вихід з ситуації, що склалася вбачається в чіткому розмежуванні різних повноважень і способів їх фінансування.

ВИСНОВКИ

У бюджетну систему країни як головного фінансового бази діяльності і владних державних органів, ОМС, пов'язаної з економічним і соціальним розвитком відповідних територій, місцеві бюджети – найчисленніші. Відносна економічна самостійність місцевого самоврядування обумовлює необхідність і самостійного бюджетного регулювання, що неможливо без формування власних дохідних джерел місцевих бюджетів, які формують їх фінансову базу, необхідну для ефективного виконання функцій, покладених на місцеве самоврядування. За рахунок бюджетів ОМС фінансуються витрати на середню освіту, охорону здоров'я, культуру, комунальні послуги, утримання житла, сільське господарство, охорону довкілля. Важлива роль державних фінансів на будь-якому рівні системи, починаючи від місцевого і закінчуючи державним. Саме на місцевому рівні, рівні міста, чи іншого виду муніципального утворення, починає формування фінансовий потік всієї держави. Задоволення потреб суспільства на місцях гарантує вирішення важливих державних завдань на рівні всієї країни.

Проведене дослідження дозволяє зробити наступні висновки.

1. В результаті теоретичного аспекту дослідження було виявлено, що в науковій літературі мало освітлена та важлива особливість місцевих фінансів, яка полягає в тому, що місцеві фінанси є відносинами між ОМС і господарюючими на даній території суб'єктами з метою стимулювання їхнього розвитку і задоволення потреб суспільства. Доведено, що місцеві бюджети – є одним із основних каналів доведення до населення кінцевих результатів процесів виробництва. А кошти місцевого бюджету – це основне джерело фінансового забезпечення завдань і функцій, віднесених до предметів відання ОМС, і утворюють місцевий бюджет, який, в свою чергу, призначений для виконання витратних зобов'язань муніципального утворення.

2. У розвинених країнах з налагодженою системою міжбюджетних відносин місцеві бюджети, як правило, бездефіцитний, що є результатом неухильного дотримання принципу збалансованості доходів і витрат. У вітчизняні місцеві бюджети є самою вразливою ланкою в бюджетній системі країни, нездатними адекватно виконувати свої повноваження, перш за все, в соціальній сфері, витрати на яку в основному передані на місцевий рівень. В європейських країнах тенденція до підвищення централізації фінансів, котра переважала з кінця XIX до другої половини XX століття, також змінилася на протилежну. Але ідеологія даного процесу була інша, оскільки представляла ту чи іншу форму компромісного варіанту між «функціональним» і «оптимізаційним» підходами. Універсальні принципи організації бюджетних взаємовідносин в сучасній європейській практиці визначаються Європейською хартією місцевого самоврядування, яка проголошує, що ОМС мають право в рамках загальної державної економічної політики вільні розташовувати свої власні адекватні засобами. Обсяг їх фінансових ресурсів повинен відповідати функціям, передбаченим для місцевої влади Конституцією або законом.

3. Система бюджетного планування та прогнозування – це важливий інструмент врегулювання економіки. Саме від якості цього процесу залежать обсяги фінансових ресурсів, котрі планують залучати задля забезпечення виконання покладених функцій та завдань на державу. Планування бюджету потребує здійснення результатів та перспектив соціального й економічного розвитку держави та її АТО. Саме завдяки виваженості та результативності прогнозування й планування МБ здійснюватиметься визначальний вплив на рівень збалансованості бюджетної системи й державних фінансових ресурсів в цілому. Здійснення бюджетного планування й прогнозування варто розглядати в якості комплексного адаптивного процесу щодо реалізації механізму фінансової політик в межах котрої відбувається здійснення сукупності відповідних заходів в частині формування, регулювання, контролю й моніторингу системи показників бюджету з одночасним врахуванням основних тенденцій соціального, економічного та політичного розвитку держави й АТО.

4. Низьке збирання доходів не сприяє зміцненню фінансової самостійності муніципальних утворень. До числа проблем формування і використання МБ слід віднести й такі як:

- неефективність видатків бюджетів;
- наявність фактів нецільового використання коштів;
- недостатній розвиток муніципальної фінансової статистики;
- відсутність системи моніторингу стану і якості управління державними і муніципальними фінансами;
- нечіткість методик регулювання міжбюджетних фінансових потоків;
- низький рівень обґрунтованості й прогнозованості доходної частини МБ;
- концентрація фінансових ресурсів в державному бюджеті, що призводить до зниження значення МБ щодо вирішення життєво важливих питань регіонів та муніципальних утворень;
- незважаючи на успіхи реформи децентралізації все ще високим рівнем централізації бюджетних коштів та ресурсів;
- невіршеність питання щодо подолання заборгованості між бюджетами різних рівнів на основі взаємних розрахунків;

– тенденція здійснення видатків з МБ без відповідного підкріплення доходними джерелами, що призводить до ротаційності МБ.

5. Збільшення наповнюваності бюджету має значний резерв за рахунок проведення роботи, спрямованої на збільшення власних доходів муніципального утворення, особливо в частині:

1) проведення систематичної роботи по зниженню розміру недоїмки по платежах до місцевого бюджету, посилення контролю з боку адміністраторів доходів за їх надходженням;

2) проведення комплексу заходів, спрямованих на підвищення ефективності використання муніципального майна;

3) підвищення ефективності витрачання бюджетних коштів.

4) чіткого закріплення бюджетних повноважень та відповідальності владних органів та ОМС під час формування доходів;

5) зменшення вертикального та горизонтального фіскального дисбалансу шляхом передачі до МБ достатніх обсягів джерел доходів;

6) вдосконалення механізму між територіального фінансового вирівнювання.

Отже, здійснення перерозподілу доходів між бюджетами одного рівня варто здійснювати завдяки визначенню обґрунтованого нормативу бюджетної забезпеченості кожної території враховуючи особливості її соціально-економічного, природно-екологічного стану.

6. У зв'язку з цим, було запропоновано такі заходи щодо вдосконалення механізму формування і виконання бюджету муніципальних утворень:

– залучення додаткових надходжень від ПДФО шляхом підвищення дисципліни роботодавців шляхом проведення індивідуальної роботи на засіданнях міжвідомчих комісій з роботодавцями, які є недобросовісними податковими агентами і залучення їх до відповідальності за виявлені порушення і проведення спільної з зайнятим населенням інформаційної роботи через ЗМІ, телебачення, про виплату роботодавцями «конвертових виплат» заробітної плати своїм працівникам;

– підвищення ефективності використання муніципальної власності шляхом створення єдиної бази даних про об'єкти муніципальної власності на території муніципального утворення з допомогою проведення автоматизованої інвентаризації та ефективного регулювання ставок орендної плати шляхом використання підвищує коефіцієнта, що враховує територіальне розташування орендованого будівлі, споруди, приміщення відповідно до розподілу території муніципалітету на зони;

– здійснення комплексу заходів з енергозбереження та підвищення енергетичної ефективності галузей економіки муніципального утворення з метою скорочення зростаючих витрат на ЖКГ, шляхом розробки і впровадження програми з підвищення енергетичної ефективності галузей економіки міського округу;

– враховувати особливості місцевої специфіки під час формування методології встановлення нормативів видатків, а також закріпити розмір соціальних стандартів та гарантій у відповідності до умов економічного середовища;

– розширювати доступ ОМС до ринку внутрішніх та зовнішніх запозичень, з чітким встановленням термінів, гарантій та умов повернення вказаних запозичень;

– посилювати та стимулювати інвестиційний клімат та складники МБ за допомогою розширення переліку доходних джерел МБ;

– стимулювати та заохочувати активну участь громадськості до процесів розроблення пропозицій щодо покращення формування та виконання МБ,

Таким чином, розширення самостійності місцевих органів влади пов'язане з гострою необхідністю підвищення ролі місцевих бюджетів в вирішенні соціально значущих проблем на місцях, а також їх активну використання в перерозподільних процесах. місцеві бюджети повинні володіти широким впливом, що охоплює всі складові цикли відтворювального процесу на даній території, високим ступенем дієвості та гнучкості, служити економічним важелем управління на муніципальному рівні.

Узагальнюючи вищевикладене, можна зробити висновок, що місцеві бюджети повинні спиратися на міцну фінансову базу, яка, багато в чому, визначається відповідним законодавством, що закріплює правові гарантії фінансової самостійності ОМС.

Формування цієї бази має відбуватися за рахунок нарощування власного потенціалу, яке передбачає комплексний підхід. Реалізація запропонованих заходів дозволить підвищити зацікавленість місцевих влади в збільшенні власного потенціалу і, як наслідок, буде сприяти зміцненню економічної самодостатності та економічному розвитку території.

Анотація

В даний час одним з найбільш важливих механізмів, що дозволяють державі проводити економічну і соціально-культурну політику, є фінансова система, яка складається з трьох рівнів – державного, регіонального та місцевого бюджетів. Бюджети муніципальних утворень (місцеві бюджети) мають високу значимість, оскільки в них знаходять своє відображення соціальні, економічні, політичні, організаційні та інші процеси, що відбуваються в муніципальному утворенні.

За поняттям «місцевий бюджет» міститься велика кількість наукових і практичних проблем, які обумовлені здійсненням економічної та бюджетної реформи, та відображаються на соціальному житті населення, а також розвитку в нашій країні бюджетної децентралізації. Будь-який бюджет, в тому числі й бюджет муніципального утворення – це фінансовий план, а виконання цього плану починається після затвердження бюджету законодавчими органами влади.

На сьогодні спостерігається зміна принципів формування коштів бюджетів різного рівня, в результаті чого фінансові централізовані фонди концентруються в бюджеті держави, в той час як наповнення скарбниці місцевого самоврядування стає біднішим.

Наголошено, що рішення більшості оперативних завдань розвитку територій знаходиться саме в компетенції муніципалітетів. Відповідним чином, виникає необхідність забезпечення достатнього обсягу фінансових коштів в розпорядженні муніципальних органів влади з метою здійснення ними власних видаткових зобов'язань і своєчасного та ефективного вирішення питань місцевого значення.

Встановлено, що бюджет муніципального утворення відіграє важливу роль у забезпеченні функцій і завдань місцевого самоврядування, виступаючи фінансовою базою виконавчих і представницьких органів місцевого самоврядування та новостворених ОТГ.

Проаналізовано, що проблеми формування доходів місцевих бюджетів полягають у низькому рівні податкових доходів в структурі муніципального бюджету, що обумовлено наявністю невеликої кількості місцевих податків в системі оподаткування України.

Доведено, що в численних дослідженнях сучасних авторів відзначається проблема

формування доходів місцевих бюджетів як одна з найбільш гострих проблем. Як наслідок, в даній ситуації питання формування місцевих (муніципальних) бюджетів є одними з найбільш актуальних, оскільки є повсюдними і безпосередньо впливають на життя громадян.

Ключові слова: бюджет, місцевий бюджет, податки, видатки, муніципальні утворення, територіальні громади, місцеві податки, субвенції, трансфери, оподаткування.

Annotation

Currently, one of the most important mechanisms that enable the state to carry out economic and socio-cultural policies is the financial system, which consists of three levels – state, regional and local budgets. Municipal budgets (local budgets) are of high importance because they reflect the social, economic, political, organizational and other processes that take place in the municipality.

The concept of «local budget» contains a large number of scientific and practical problems, which are caused by the implementation of economic and budget reform, and are reflected in the social life of the population, as well as the development of budget decentralization in our country. Any budget, including the budget of a municipality, is a financial plan, and implementation of this plan begins after the budget is approved by the legislature.

Today, there is a change in the principles of budgeting at different levels, with the result that financial centralized funds are concentrated in the state budget, while filling the treasury of local government becomes poorer.

It is emphasized that the solution of most of the operational tasks of territorial development is within the competence of the municipalities. Accordingly, there is a need to ensure that sufficient funds are available to the municipal authorities to fulfill their own expenditure obligations and to deal with local issues in a timely and effective manner.

It has been established that the budget of the municipality plays an important role in ensuring the functions and tasks of local self-government, acting as the financial base of executive and representative bodies of local self-government and newly created CTAs.

It is analyzed that problems of formation of local budget revenues are low level of tax revenues in the structure of the municipal budget, due to the presence of a small amount of local taxes in the tax system of Ukraine.

It is proved that in numerous researches of modern authors the problem of formation of local budget revenues as one of the most acute problems is noted. As a result, in this situation, the issue of forming local (municipal) budgets is one of the most urgent, as they are ubiquitous and directly affect the lives of citizens.

Keywords: budget, local budget, taxes, expenditures, municipalities, territorial communities, local taxes, subsidies, transfers, taxation.